

Nr 36

Utlåtande i anledning av proposition angående fortsatt valuta- reglering jämte motioner.

I en den 27 februari 1970 dagtecknad proposition, nr 68, har Kungl. Maj:t under återopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag

1) begärt riksdagens samtycke till att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket valutalagen förordnar, att vad som föreskrivs i 2 § första stycket 1, 2 och 4—7, 5 § 1 och 3 samt 9 § samma lag skall äga fortsatt tillämpning under tiden den 1 juli 1970—den 30 juni 1971,

2) velat inhämta riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1969: 264).

Innebörden av vad som föreslås i propositionen är att riksdagens samtycke begärs till förordnande om fortsatt valuta reglering för tiden den 1 juli 1970—den 30 juni 1971 med samma omfattning som den nu gällande valuta regleringen. En närmare redogörelse för ifrågavarande författningsbestäm-
melser återfinnes i proposition 1968: 55, s. 3—8.

Förslaget till kungörelse har följande lydelse:

Förslag
till
Kungörelse
om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959: 264)

Härigenom förordnas, att valutaförordningen (1959: 264), som enligt förordning (1969: 194) gäller till utgången av juni 1970, skall äga fortsatt giltighet till utgången av juni 1971.

I anledning av propositionen har väckts

A) de likalydande motionerna I: 1102 av herr *Åkerlund* och II: 1293 av herr *Enarsson*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall "anhålla om en skyndsam översyn av valutaregleringen i syfte att göra denna förenlig med kravet på snabb återuppbyggnad av guld- och valutatillgångarna",

B) motionen I: 1108 av herr *Karl Pettersson*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall "hemställa om en översyn av valutalagstiftningen mot bakgrunden av bl. a. överväganden om lagstiftningens inverkan på exportföretagens internationella konkurrensförmåga",

C) de likalydande motionerna I: 1109 av herr *Sundin m. fl.* och II: 1303 av fru *Nettelbrandt m. fl.*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall "hemställa om en översyn av valutalagstiftningen i syfte att förbereda en liberalisering av lagstiftningen vid en tidpunkt då valutaläget har stabiliserats".

Motionerna

Den stora valutautströmningen från Sverige under tiden sedan oktober 1968 visar, hävdas det i motionerna I: 1102 och II: 1293, "att regleringsinstrumentet är otjänligt eller rentav skadligt som försvar för landets valutatillgångar". Till följd av Sveriges åtaganden i förhållande till Internationella valutafonden och OECD kan vår valutareglering, påpekar motionärerna, tillämpas blott på en ringa del av utlandsbetalningarna. Dess betydelse som kvantitativ reglering betecknas som marginell. Motionärerna erinrar om att önskemål om en ytterligare liberalisering av valutaregleringen, bl. a. såvitt gäller s. k. portföljinvesteringar, har framförts men anser att frågan härom

är oväsentlig för problemet om valutareglerns förenlighet med en önskvärd valutautveckling. En allvarigare kritik är, menar de, att med stöd av valutalagstiftningen skapats en ordning för utlandsbetalningarna "som är stel och byråkratisk samt förkväver finansiell verksamhet på ett plan där utländska intressen ingår". För genomförande av valutareglern faller riksbanken tillbaka på affärsbankernas organisation, framhåller motionärerna. Förhållandet mellan riksbanken och bankerna har på detta område sedan länge reglerats genom s. k. valutakontrakt, som givit bankerna viss handlingsfrihet, säges det vidare, men dessa kontrakt har i mitten av år 1969 ersatts med valutahandelstillstånd som ensidigt förelagts bankerna av riksbanken, samtidigt som "bankernas valutakassor centraliserats till riksbanken". Enligt motionärernas uppfattning framstår förändringarna för utlandet nära nog som en socialisering av valutahandeln, vilken manar till återhållsamhet i förbindelserna med Sverige. Svenska bankföreningens uttalande att den nu inte velat motsätta sig en förlängning av valutareglern tolkar motionärerna som ett uttryck för att bankerna velat göra det uppenbart att ansvaret för valutautvecklingen och valutaförbindelserna helt övertagits av riksbanken och dess valutastyrelse.

Motionärerna menar att valutareglern i sin nuvarande utformning minskar möjligheterna att bevara och återuppbygga vårt lands guld- och valutatillgångar. De under år 1969 vidtagna regleringsåtgärderna rubbar, anser de, utlandets förtroende för den svenska valutan och kan för den svenska exportnäringen medföra ett icke önskat beroende av utländska finansintressen. Vissa uttalanden i propositionen och i valutastyrelsens redogörelse i riksbankens förvaltningsberättelse (BaU 1970: 1, s. 60) säges innebära att "de i underkant hållna svenska räntorna" tillskrivs "ansvaret för en avsevärd del av de stora valutaförlusterna" och att sålunda de ansvariga myndigheterna själva utpekat valutareglern som "det organisatoriska medel med vars hjälp Sverige tillfogats de största valutaförlusterna sedan åren 1946—1947". Den begärda översynen av valutareglern säges börja företas i nära samverkan med representanter för valutabankerna och bl. a. innefatta en undersökning av huruvida valutalagen kan ändras från en fullmaktslag till en beredskapslag.

I motionen I: 1108 hänvisas till det önskemål om en översyn av valutalagstiftningen som uttalats av reservanter inom banko- och riksgäldsfullmäktige. Motionären efterlyser särskilt en bedömning av valutareglerns inverkan på de svenska exportföretagens internationella konkurrensmöjligheter.

Reservanterna i bankofullmäktige åberopas även i motionerna I: 1109 och II: 1303. Här erinras om tidigare kritik mot att tillståndstvång upprätthålles i fråga om direkta investeringar och utländsk finansiell upplåning. Motio-

närerna anser det vara en viktig uppgift för Sverige att arbeta på att ytterligare internationella överenskommelser skapas på valutaområdet, något som förutsätter en beredskap att mildra valutaregleringen. En liberalisering av denna anses dock mot bakgrund av valutareservens minskning 1969 vara olämplig i dagsläget. Enligt motionärernas mening bör dock en liberalisering på längre sikt förberedas, "så att den kan genomföras, när valutaläget för vårt lands del åter stabiliserats".

Utskottet

Utskottet tillstyrker det i propositionen framlagda förslaget att förnyat förordnande om valutareglering skall få meddelas för ett år från kommande halvårsskifte, då nuvarande förordnande utlöper. Mot det vid propositionen fogade författningsförslaget har utskottet ingen erinran.

Motionärerna godtar den ettåriga förlängningen av valutaregleringen. Att i dagsläget liberalisera valutaregleringen betecknas i motionerna I: 1109 och II: 1303 som olämpligt. I samtliga motioner begärs emellertid en översyn av valutalagstiftningen. Enligt motionerna I: 1109 och II: 1303 skulle denna översyn syfta till att förbereda en liberalisering av lagstiftningen vid en tidpunkt då valutaläget stabiliserats. Lagstiftningens inverkan på exportföretagens konkurrensförmåga bör enligt motionen I: 1108 härvid övervägas. I motionerna I: 1102 och II: 1293 framhålles att syftet med översynen bör vara att göra valutaregleringen förenlig med kravet på en snabb återuppbyggnad av guld- och valutatillgångarna.

Utskottet återgav i sitt utlåtande över förra årets proposition i ämnet huvudpunkterna i departementschefens utförliga redovisning av skälen för valutaregleringens bibehållande, vilka utskottet fann övertygande (BaU 1969: 24).

Denna bedömning är enligt utskottets uppfattning fortfarande giltig. Att valutaregleringen måste anpassas till ändrade yttre förhållanden finner utskottet självklart. Anpassningar av detta slag sker också. Valutaregleringen ger, som departementschefen framhåller, möjlighet till ett grundskydd, som vid behov kan förstärkas för att möta särskilda påfrestningar. Så skedde också under fjolåret. Utskottet anser liksom departementschefen att valutaregleringen under fjolårets besvärliga internationella valutaförhållanden innebar ett värdefullt element i den ekonomiska politiken. Något behov av en särskild översyn av valutalagstiftningen vid sidan av de överväganden rörande regleringens utformning som fortlöpande äger rum föreligger enligt utskottets mening inte.

Ett mera utförligt resonemang om valutaregleringen och dess tillämpning förs i motionerna I: 1102 och II: 1293. Motionärerna anser att regleringen i dess nuvarande utformning minskar möjligheterna att bevara och åter-

uppbygga vårt lands guld- och valutatillgångar. Att, som motionärerna påstår, de under 1969 vidtagna åtgärderna minskat utlandets förtroende för den svenska valutan kan utskottet inte finna några belägg för. Motionärernas på grundval av vissa uttalanden dragna slutsats att valutaregleringen skulle vara "det organisatoriska medel med vars hjälp Sverige tillfogats de största valutaförlusterna sedan åren 1946—1947" kan enligt utskottets uppfattning inte anses vara väl underbyggd. Utskottet kan alltså inte dela motionärernas bedömning av valutaregleringen och tillstyrker inte heller en översyn av regleringen med det av dem angivna ändamålet. Vad motionärerna åsyftar med sitt uttalande att möjligheterna att ändra valutalagen från en fullmaktslag till en beredskapslag bör undersökas undandrar sig utskottets bedömande.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet

A. att riksdagen

- 1) samtycker till förordnande om fortsatt valutareglering i enlighet med vad som förordas i propositionen nr 68, och
- 2) vad beträffar det genom propositionen framlagda förslaget till kungörelse som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet ovan anfört därom;

B. att riksdagen avslår

- 1) motionerna I: 1102 och II: 1293,
- 2) motionen I: 1108, och
- 3) motionerna I: 1109 och II: 1303.

Stockholm den 19 maj 1970

På bankoutskottets vägnar:

NILS STÅHLE

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Åkerlund (m), Larfors (s)*, Stadling (s)* och Annerås (fp)*;

från andra kammaren: herrar Franzén i Motala (s)*, Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (cp)*; Rask (s)*, Fridolfsson i Rödeby (s)*, Löfgren (fp)* och Åsling (cp)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar Åkerlund (m), Annerås (fp) och Löfgren (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets utlåtande som börjar på s. 4 med orden "Motionärerna godtar den" och slutar på s. 5 med orden "sig utskottets bedömande" bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

"Utskottets tillstyrkan av propositionen innebär inte något ställningstagande till förmån för ett bibehållande av den nuvarande valutaregleringen på längre sikt. Det bör enligt utskottets mening vara naturligt att frigörelsen av den internationella handeln fullföljes även på betalningarnas och kapitalöverföringarnas områden. Enligt utskottets uppfattning bör, såsom föreslås i motionerna, en översyn av valutalagstiftningen nu komma till stånd. Härvid bör syftet bl. a. vara att förbereda en liberalisering av lagstiftningen, varigenom svenska företags konkurrensmöjligheter på de internationella marknaderna kan förbättras. Översynen bör ske under medverkan från valutabankernas sida.";

dels att utskottet under B bort hemställa

"B. att riksdagen i anledning av

- 1) motionerna I: 1102 och II: 1293,
- 2) motionen I: 1108,
- 3) motionerna I: 1109 och II: 1303

hos Kungl. Maj:t hemställer om en översyn av valutalagstiftningen i enlighet med vad utskottet anfört."